

ŠATRIJOS RAGANA. ASMENYBĖ IR KŪRYBOS BRUOŽAI. - literatūros pamoka 11 klasėje (I pamoka)

DETALUS PLANAS

Tema. Šatrijos Ragana. Asmenybė ir kūrybos bruožai.

Tikslai:

- mokytis atsirinkti svarbią informaciją ir ją pasižymėti;
- lavintis teorinių žinių taikymą atliekant teksto suvokimo užduotis.

Pamokos tipas ir forma. Pamoka – paskaita (Įtraukianti paskaita.).

Mokymo priemonės (pagrindinės ir papildomos):

1. Daujotytė V., Tamošaitis R., Tūtlytė R., Viliūnas G. Literatūra XI-XII klasei, K., 2003, I dalis.

Literatūra:

1. Daujotytė V. Šatrijos Raganos pasaulyje. – V., 1997.
2. Daujotytė V. Parašyta moterų. - V., 2001.
3. Lietuvių literatūros enciklopedija. 2001.
4. Ruseckienė L. Literatūros pedagogikos studijos. – V., 2001;

PAMOKOS SITUACIJA

Praeitą pamoką baigė analizuoti Jono Biliūno kūrinį „Liūdna pasaka“, trumpai apibendrinu visą pamokų ciklą.

Ši pamoka įvadinė apie Šatrijos Raganos asmenybę ir kūrybos bruožus.

Kitą pamoką bus pradėta analizuoti apysaka „Sename dvare“.

Pamokos struktūra, metodai, laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla
Paskaita (43 min)	Pamokos pradžioje mokytojas lentoje užrašo autorių, pakabina fotografijas, užrašo citatą, kuri geriausiai atspindi Šatrijos Raganos asmenybę: „ <i>No, ir daug man reikia, kad aš kam savo dūšią atidaryčiau!... Mat turbūt dėl to, kad nepripratus esu savo visais mįsliais su kitu dalintis...</i> “	
	ASMENYBĖ Marija Pečkauskaitė – Šatrijos Ragana, XX a. pradžios rašytoja, - didžiosios moterų literatūros bangos dalis. Idealistinės – romantinės pasaulėjautos, krikščioniškos	Žymisi svarbiausius dalykus.

pasaulėžiūros kūrėja. Kilusi iš Žemaitijos bajorų, gimusi Medingėnuose, sename giminės name su prosenių portretais ant sienų, su senoviškomis tradicijomis. Augo Užvenčio dvare, svarbioje „senojo dvaro“ vaizdų erdvėje. Augo ne viena, turėjo seserį, du brolius, tačiau jie anksti mirė.

Dvaro aplinkoje susitiko su Povilu Višinskiu, Žemaite.

Mokėsi Peterburgo Šv. Kotrynos g-joje, baigė bitininkystės kursus Varšuvoje. Grįžus į Lietuvą gyveno įvairiuose miestuose, uždarbavo privačiomis pamokomis. Gavus „Motinėls“ stipendiją vyko studijuoti į Šveicariją, o grįžus vadovavo knygynui Vilniuje. Nuo 1909 – 1915 mokytojavo Marijampolės „Žiburio“ mergaičių prog-joje, o po to įsikūrė Židikuose. Ją kaip ir Žemaitę kūrybai paskatino Višinskis. (Gal kas žino Marijos Pečkauskaitės slapyvardžio „Šatrijos ragana“ pasirinkimo istoriją?)

Augdama dvaro aplinkoje, mergaitė mėgo viena vaikštinėti seno sodo alėjose ir mąstyti. Su ją supusiomis apylinkėmis susiejo ir savo slapyvardį (susiejo su Šatrijos kalnu, su senaisiais jo padavimais, taip pat ir apie raganas).

Marija mėgo muziką, pati net skambino fortepijonu. Apskritai Marijai Pečkauskaitei rašymo galimybė atsivėrė labai anksti – 1892, penkioliktus metus eidama, ji pradėjo bandyti plunksną. O jau 1896 metais debiutavo „Varpe“ (Kas gali pasakyti, su koku kūriniu?) su „Margais paveikslėliais“.

Jos šeimoje visi kalbėjo lenkų kalba. Tačiau padedama Povilo Višinskio (susirašinėdama laiškais, bendraudama) mokėsi lietuvių kalbos. Laiškai Višinskiui yra ir Marijos mokymosi rašyti lietuviškai būdas. Beje, mėgo rašyti laiškus ir išgalvotiems asmenims.

Pirmasis žinomas Šatrijos Raganos laiškas – Povilui Višinskiui, parašytas (1895 m.) daugiau kaip prieš 100 metų : „misliju sau: pašnekėsiu su tavim, gal įkvėpimas ateis“. Laiškuose pasirodo pagrindiniai Marijos gyvenimo veikėjai: atvirieji ir slaptieji. Iš atvirųjų svarbiausi – pats Povilas Višinskis, sesuo Sofija. Slaptiesiems priklauso abu broliai Bukantai: kunigas Kazimieras ir muzikantas Domininkas. Laiškuose nuolat šmėkščioja ir Žemaitės siluetas, su kuria susitikdavo žmonių suėjimuose.

Skirtingiems asmenims rašytų laiškų ir [turinys](#) kitoks. Bene šilčiausi laišakai skirti Višinskiui. Juose atsiskleidžia gyvenimo prasmės ieškojimo, ankstyvosios kūrybos vingiai,

	<p>taip pat stiprus realaus gyvenimo pojūtis, skaudi socialinė problematika, besiskleidę pirmieji meilės daigai, tačiau intymieji, slaptieji sielos išgyvenimai beveik neatsispindi: „Bet ant manęs iš užvis didesnę padarei tu išpūdį ir pavertei į kitą pusę daug daug... Kitas nieks negalės jau tiek „miec znaczenia“ (turėti reikšmės) mano gyvenime kaip „tu“ (1896.IV.1 ir2) ; / „išpėjai: kad negaliu dieną, užtat naktį juokiuos ir dainuoju... kožną naktį mat tave sapnuoju...“ arba „Na, reikia pagaliau ryžtis. Ponas Povilai, prašom tik nesistebėti, kad kalbu šitai p. Povilai, nes kam gi galiu kitam? <...> Na ką gi man dabar daryti?! Nerašau nei savo jausmų, nei minčių, kam tai?! Užteks galbūt p. Povilui to, ką matė ir girdėjo, kad suprastų nors tai, kad kiekvieną rytą dejuoju, kad nubudau... Gana, gana. O dabar, p. Povilai, brangusis, kaip tik turės laisvą valandėlę, prašom parašyti ką nors apie tai ir patarti.“</p> <p>Šatrijos Raganai įtakos turėjo ir Vaižgantas. Ji, kaip jau buvo minėta, dirbo mokytoja. Mokė namuose ir mokyklose, daug dirbo visuomenės labui. Mokydama siekė įgyvendinti savo idealus: tikėjo, kad žmogus gali tobulėti, kad jį reikia ugdyti gražiais pavyzdžiais. Svarbiausias dalykas – kad jį gyveno taip, kaip mokė kitus.</p>	
	<p>KŪRYBA. KŪRYBOS BRUOŽAI</p> <p>Debiutavusi su apsakymu „Margi paveikslėliai“, kur ryškėjo būdinga rašytojos asmenybės nuostata: išipareigojimas liaudžiai, Šatrijos Ragana dar parašo apysakas (Kokias?) „Viktutė“ (1903), „Vincas Stonis“ (1906), „Sename dvare“ (1922), apsakymus (Kokius?) „Dėl ko tavęs čia nėra?“ (1924), „Irkos tragedija“, „Dėl ko tavęs čia nėra?“ (1924), „Irkos tragedija“ (1924), „Sulaukė“ (1906), „Mėlynoji mergelė“ (1925). Jos apsakymų ir apysakų herojai globoja našlaičius, lanko ligonius, stengiasi mylėti žmones ne žodžiais, o darbais. Aukštino veiklius, ištvermingus, sumanius, kitiems padedančius ir pasiaukojančius personažus. Kūrybos centrą sudaro ne socialinės skriaudos, išnaudojimo bei tamsos vaizdai, o liaudies išminties, dvasinės brandos, mokslo ir šviesos teigimas. Rašytojos idealas – taurus, gyvenęs ne vien sau, pabrėžtinai religingas individas.</p> <p>Kartu su Jonu Biliūnu Šatrijos Ragana žymi naują lietuvių literatūros pakopą: intymesnę ir įvairesnę pasakojimą, sudėtingesnius žmonių charakterius. Kūryba kalba apie žmogaus gyvenimą, atsitikimus, žmogaus galimybes. Kūryboje labiau akcentuojamas atskiras žmogus.</p> <p>STILIUS. Stilius įvairus, šakotas: pakilus romantinis, lyrinis</p>	

	<p>– impresinis, apibendrintas <u>simbolistinis</u>, vaizduojamasis realistinis. Čia kartais pasirodo ironija, sarkazmas.</p> <p>PASAKOJIMO BŪDAI. Pasakojama pirmuoju asmeniu, dienoraščio forma, užrašais, praeities ir dabarties laiko sampynomis, atviro, bet estetiško jausmo kalba. Vidinį žmogaus pasaulį vaizdavo muzikos ir gamtos paralelėmis.</p> <p>Rašytoja sukūrė augančios moters paveikslą – nuo savitai pasaulį matančios mažos mergaitės (Irutės, Irkos, Irusės), iki į savarankišką gyvenimą žengiančios ir jo prasmės ieškančios mergaitės (Viktutės), iki savo žydėjimą pasiekusios moters (mamatė Marija), ir iki senų moterų. Vyriškumo mokykla atskleista apysakoje „Vincas Stonis“.</p>	
<p>II. Namų darbų skyrimas (2 min.)</p>	<p>Išdalina lapus su teksto suvokimo užduotimi: Bitė Vilimaitė „Per želvių girelę“.</p>	